

Anonimizuota versija

Vertimas

C-501/23-1

Byla C-501/23

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2023 m. rugpjūčio 7 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Bundesgerichtshof (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. birželio 29 d.

Skolininkas ir kasatorius:

DL

Kreditorius ir kita kasacinio proceso šalis:

Land Berlin

BUNDESGERICHTSHOF(Aukščiausiasis federalinis teismas)

NUTARTIS

<...>

priimta

2023 m. birželio 29 d.

byloje dėl nemokumo bylos iškėlimo

DL, <...> Berlynas,

skolininkui ir kasatoriui,

<...>

Kita proceso šalis:

Land Berlin (Berlyno federalinė žemė), atstovaujama *Finanzamt Wilmersdorf* (Wilmersdorfo mokesčių inspekcija), <...> Berlynas,

kreditorius ir kita kasacinio proceso šalis.

Bundesgerichtshof IX-oji civilinių bylų kolegija <...>

2023 m. birželio 29 d.

nutarė:

- I. Sustabdyti bylos nagrinėjimą.
- II. Vadovaujantis SESV 267 straipsnio pirmos pastraipos b punktu ir trečia pastraipa pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šiuos klausimus prejudiciniam sprendimui priimti:
 1. Ar 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (toliau – Reglamentas Nr. 2015/848) 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmas sakiny, siejamas su 2 straipsnio 10 punktu, turi būti aiškinamas taip, kad fizinio asmens, kuris vykdo savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, veiklos vieta yra įsisteigimo vieta ir tuo atveju, jei veikla vykdoma nenaudojant žmogiškųjų išteklių bei turto?
 2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmas sakiny turi būti aiškinamas taip, kad tuo atveju, jei savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą vykdančias fizinis asmuo neturi įsisteigimo vietos, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2015/848 2 straipsnio 10 punktą, kol neįrodyta priešingai, preziumuojama, jog šio asmens pagrindinių interesų vieta yra vieta, kurioje jis vykdo savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą?
 3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą vykdančio fizinio asmens, kuris neturi įsisteigimo vietos, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2015/848 2 straipsnio 10 punktą, atveju, kol neįrodyta priešingai, preziumuojama, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra jo įprastinė gyvenamoji vieta?

Motyvai

I.

- 1 2020 m. rugpjūčio 18 d. kita proceso šalis pateikė pareiškimą teismui dėl nemokumo bylos skolininkui iškėlimo. Pareiškimo pateikimo momentu skolininko gyvenamosios vietos buvo Berlyne, Monake, Los Andžele ir Prancūzijai priklausančioje Karibų jūros saloje Sen Bartelmi. Jis buvo pagal Vokietijos teisę įsteigtos akcinės bendrovės *Landbell AG*, kurios buveinė yra Maince, stebėtojų tarybos pirmininkas. Skolininko turtas susidėjo iš piniginių lėšų sąskaitoje Monake, o taip pat iš bendrovių, kurios buvo įsteigtos pagal Monako teisę ir turėjo lėšų sąskaitose, vertybinių popierių sąskaitą ir Vokietijos bendrovių akcijų paketų, akcijų.
- 2 Apylinkės teismas, į kurį kreiptasi, 2021 m. liepos 27 d. nutartimi atmetė pareiškimą kaip nepriimtą motyvuodamas tuo, kad neturi teritorinės jurisdikcijos. Kreditoriui nedelsiant pateikus skundą, apygardos teismas 2022 m. birželio 29 d. panaikino šią nutartį ir grąžino bylą apylinkės teismui. Apygardos teismas nusprendė, kad skolininko pagrindinių interesų vieta yra ten, kur skolininkas vykdo savo savarankišką stebėtojų tarybos pirmininko veiklą. Skolininkas kelia klausimą dėl Vokietijos teismų tarptautinės jurisdikcijos. Kasaciniu skundu, kurį leido pateikti apygardos teismas, jis siekia, kad skundžiama nutartis būtų panaikinta, o kreditoriaus skundas – atmestas.

II.

- 3 Prieš priimant sprendimą dėl kasacinio skundo, bylos nagrinėjimas turi būti stabdomas ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismui teikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl nutarties rezoliucinėje dalyje pateiktų klausimų (SESV 267 straipsnio pirmos pastraipos b punktas ir trečia pastraipa).
- 4 1. Vokietijos teismų tarptautinė jurisdikcija turi būti vertinama pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalį. Ši nuostata taikoma tada, kai faktinės aplinkybės rodo, kad yra tarpvalstybinių elementų, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra susiję su valstybėmis narėmis, ar trečiosiomis šalimis (žr. 2022 m. gruodžio 8 d. *Bundesgerichtshof* nutarties IX ZB 72/19, WM 2023, 278 ir 20 punktus, 2014 m. sausio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo C-328/12, ECLI:EU:C:2014:6, 17 ir paskesnius punktus, 29 punktą). Pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą jurisdikciją iškelti nemokumo bylą turi valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai. Pagrindinių interesų vieta – tai vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys. Fizinio asmens, vykdančio savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, atveju pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį preziumuojama, kad pagrindinių interesų

vieta yra šio asmens pagrindinė verslo vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai. Bet kurio kito fizinio asmens atveju pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmą sakinį preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra šio asmens įprastinė gyvenamoji vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai.

- 5 2. Apygardos teismas darė prielaidą, kad skolininkas lemiamu pareiškimo pateikimo momentu vykdė savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos pirmą sakinį. Kolegija grindžia šią prielaidą toliau išdėstytais argumentais. Sąvoka „savarankiška ūkinė komercinė ar profesinė veikla“ turi būti aiškinama kaip savarankiška Sąjungos teisės sąvoka. Veiklos savarankiškumas pasižymi tuo, kad atitinkamas asmuo vykdo veiklą savo vardu, sąskaita ir atsakomybe, taip pat tuo, kad jis pats prisiima su savo veikla susijusią ekonominę riziką. Toks asmuo veikia savo sąskaita ir atsakomybe, laisvai reguliuoja savo darbo atlikimo būdą ir gauna atlygį, kuris sudaro jo pajamas (žr. 2019 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo C-420/18, ECLI:EU:C:2019:490, 39 punktą). Pagal bylos aplinkybes galima daryti išvadą, kad šios sąlygos yra įvykdytos. Skolininkas buvo pagal Vokietijos teisę įsteigtos akcinės bendrovės stebėtojų tarybos pirmininkas. Pagal Vokietijos teisę akcinės bendrovės vadovybės nurodymai stebėtojų tarybai yra neprivalomi (žr. *Aktiengesetz* (Akcinė bendrovių įstatymas, toliau – *AktG*) 111 straipsnį). Remiantis apygardos teismo išvadomis, skolininkas galėjo patirti ir poveikio atlyginimui riziką (šiuo klausimu žr. *Bundesfinanzhof* (Aukščiausiasis federalinis finansų teismas, toliau – BFH) *BFHE* 267, 189).
- 6 3. Pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą vykdančio fizinio asmens atveju preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra jo pagrindinė verslo [įsisteigimo] vieta. „Įsisteigimo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 2015/848, šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte apibrėžiama kaip bet kuri veiklos vieta, kurioje skolininkas vykdo ne laikiną ekonominę veiklą naudodamas žmogiškuosius išteklius bei turtą.
- 7 Apygardos teismas konstatavo, kad skolininkas savarankišką nacionalinės akcinės bendrovės stebėtojų tarybos pirmininko veiklą vykdė nenaudodamas nei žmogiškųjų išteklių, nei turto, nei nacionalinėje teritorijoje, nei kitur. Taigi teismas netaikė Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmame sakinyje numatytos prezumpcijos. Prezumpcijos netaikymas teisiniu požiūriu būtų nepagrįstas, jei „įsisteigimo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 2015/848, nebūtinai reiškia, kad fizinis asmuo turi naudotis žmogiškaisiais ištekliais ir turto. Tokiu atveju nacionalinėje teritorijoje vykdoma savarankiška veikla būtų pagrindas nuginčijamajai prezumpcijai, kad skolininko pagrindinių interesų vieta yra nacionalinėje teritorijoje. Kolegija daro prielaidą, kad tokiu atveju reikėtų tik įvertinti, ar skolininkas pateikė pakankamai faktų ir jų

įrodymų, kad būti įmanoma paneigti šią prezumpciją. Tokias aplinkybes turėtų papildomai nustatyti apygardos teismas.

- 8 4. Jeigu į pirmąjį prejudicinį klausimą būtų atsakyta neigiamai, t. y. jei turi būti daroma prielaida, kad skolininkas, vykdydamas savarankišką veiklą, neturi įsisteigimo vietos, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2015/848 2 straipsnio 10 punktą, kyla kitas klausimas, ar tokiu atveju ta vieta, kurioje yra vykdoma savarankiška veikla, pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį reiškia preziumuojamą skolininko pagrindinių interesų vietą, kol nėra įrodymų, kad yra priešingai. Pagal Reglamento Nr. 2015/848 28 konstatuojamąją dalį nustatant, ar skolininko pagrindinių interesų vietą gali nustatyti trečiosios šalys, reikėtų ypač daug dėmesio skirti kreditoriams ir tam, kurioje vietoje, jų supratimu, skolininkas administruoja savo interesus. Skolininko savarankiška stebėtojų tarybos pirmininko veikla buvo aiškiai matoma. Vieta, kurioje yra valdomas privatus turtas, kreditoriams, atvirkščiai, dažnai yra neaiški. Jei į antrąjį prejudicinį klausimą turėtų būti atsakyta teigiamai, skolininko pagrindinių interesų vieta nacionalinėje teritorijoje pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį taip pat būtų nuginčijamai preziumuojama. Aplinkybes, kurios leistų paneigti šią prezumpciją, ir tokiu atveju turėtų papildomai nustatyti apygardos teismas.
- 9 5. Tuo atveju, jei Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmame sakinyje numatyta prezumpcija netaikytina, nes į pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus turėtų būti atsakyta neigiamai, galiausiai kyla klausimas, ar gali būti taikoma Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje numatyta prezumpcija, t. y. ar fizinis asmuo, kuris savarankiškos ūkinės komercinės ar profesinės veiklos tikslais neturi verslo vietos, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį, patenka į pirmiau minėtoje nuostatoje vartojamą sąvoką „bet kuris kitas fizinis asmuo“. Šios prielaidos teisingumą patvirtina tai, kad Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečioje ir ketvirtoje pastraipose, siekiant teisinio saugumo, nustatoma kiekvienam fiziniam asmeniui taikoma prezumpcija, kuria daroma nuoroda į jo pagrindinių interesų vietą, taigi ir valstybės narės tarptautinę jurisdikciją iškelti nemokumo bylą. Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa ir 3 straipsnio 1 dalies ketvirta pastraipa galėtų būti susijusios hierarchijos ryšiais, t. y. tarptautinė jurisdikcija fizinių asmenų atveju pagal Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą tikrinama tik tuo atveju, jei neįvykdytos kitų nuostatų sąlygos.
- 10 Apygardos teismas neatsižvelgė į Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmame sakinyje nustatytą prezumpciją ir nusprendė taikyti Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antrą sakinį. Tuo atveju, jei būtų taikytina Reglamento Nr. 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmame sakinyje įtvirtinta prezumpcija, visų pirma reikėtų nustatyti skolininko įprastinę gyvenamąją vietą pareiškimo pateikimo momentu. Tuomet reikėtų įvertinti, ar faktinės aplinkybės, kurias dar reikia nustatyti, leidžia daryti

prezumpciją paneigiančią išvadą. Apygardos teismo nutartis ir tokiu atveju negalėtų būti palikta galioti.

<...>

<...>

<...>

<...>

<...>

Žemesnės instancijos teismai:

2021 m. liepos 27 d. *Amtsgericht Charlottenburg* (Šarlotenburgo apylinkės teismas) sprendimas 36b IE 3743/20 –

2022 m. birželio 29 d. *Landgericht Berlin* (Berlyno apylinkės teismas) sprendimas 84 T 183/21.

<...>

<...>

<...>